

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΚΕΨΕΩΣ ΕΙΣ BRISTOL

Τοῦ κ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΧΟΥΜΑΝΙΔΗ

Καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς

Τὸ ΣΤ' Συνέδριον τῆς Ἱστορίας τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως (History of Economic Thought Conference) συνήλθεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Bristol μεταξὺ 4 - 6ης Σεπτεμβρίου 1973 μετ' ἐπεύθυνον ὀργανώσεώς του τὸν David Collard μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκδόσεως τοῦ History of Economic Thought Newsletter τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Bristol.

Οἱ συμμετασχόντες εἰς τὸ Συνέδριον κατέλυσαν εἰς τὸ Badock Hall, ἐνῶ αἱ συζητήσεις ἐγένοντο εἰς τὴν Αἴθουσαν Ἀνακοινώσεων τοῦ αὐτοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Bristol. Τὸ Συνέδριον διηρέθη εἰς δύο ὁμάδας συζητήσεως θεμάτων.

Εἰς τὴν πρώτην ὁμάδα ἐγένοντο αἱ ἀνακοινώσεις τῶν καθηγητῶν :

- | | |
|----------------|---|
| Pedro Schwartz | The Monetary Theory of J.S. Mill |
| George Stigler | The scientific use of Scientific Biography, with special reference to J.S. Mill |
| Barry Gordon | Scholastic Contributions to the Theory of Money |
| Dr. G.W. Dick | A.C. Pigou. |

Εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα περιελήφθησαν ἐργασίαι ἐπὶ τῆς ἐννοίας, τῆς σημασίας καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως, ἀναφερθεῖσαι εἰς τὴν εἰσήγησιν τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ τμήματος καθηγητοῦ Schwartz (Ἰσπανία). Αὗται ἦσαν ἢ τοῦ ἰδίου καὶ τῶν καθηγητῶν Coats (Ἀγγλία), Boresup (Δανιμαρκία), Rompuy (Βέλγιον), Χουμανίδη (Ἑλλάς), Hollander (Καναδάς), Gordon (Αὐστραλία), Mizuta (Ἰαπωνία).

Ὁ καθηγητὴς Stigler, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν πρώτην ὁμάδα, δὲν προσήλθε διὰ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀνακοινώσιν του, ἥτις καὶ ἀνεγνώσθη, καὶ τοῦτο διότι ἔπρεπε, ὡς δι' ἐπιστολῆς του ἐγνώρισε εἰς τὸ Συνέδριον, νὰ παραστῇ εἰς τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ του.

Ἐπίσης ὁ καθηγητὴς Black, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα, τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἠσθένησε προσβληθεὶς ὑπὸ ἰώσεως καὶ παρέμεινε — ὡς ἐσχάτως ἐπληροφορήθημεν — ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον κλινήρης.

Κατὰ τὸ Συνέδριον διεπιστώθησαν ἀπὸ μέρους τῆς δευτέρας ὁμάδος τὰ κάτωθι :

α) Ὁρθὸν εἶναι νὰ διδάσκεται ἡ Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν μετὰ τῆς Οἰκονομικῆς Ἱστορίας (Schwartz, Χουμανίδης) εἰς ἐνιαίαν ὕλην πλὴν ὅμως παρατηρεῖται ἀδυναμία νὰ ἀνευρίσκειται πάντοτε ὁ κατάλληλος πρὸς τοῦτο ἐπιστήμων.

β) Ἐπίσης παρετηρήθη, ἔνεκα τῶν δυσχερειῶν ἃς ἐμφανίζει ἡ ὕλη τῆς Ἱστορίας τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως ἢ Θεωριῶν, ἔλλειψις καθηγητῶν εἰς τὰς Ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας (Coats, Corgy κ.ἄ.). Διὸ καὶ ἐξεφράσθη ἡ ἐπιθυμία ἐξευρέσεως καθηγητῶν τῆς ὕλης ἐκ τῆς Ἡπείρου.

γ) Ἡ καθηγήτρια Bowley διὰ παρεμβολῆς εἰς τὴν συζήτησιν προέτεινε ὅπως οἱ ἱστορικοὶ τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως νὰ μὴ ἐπεκτείνωνται πέραν τοῦ 1936 ἔτους ἐκδόσεως τῆς Γενικῆς Θεωρίας) διότι ὁ Keynes εἶναι σύγχρονος. «Δὲν ἀντιλαμβάνομαι — εἶπεν — τί εἶδους Ἱστορία εἶναι αὕτη, ὅταν ἀναπτύσσωμεν καὶ τὴν θεωρίαν ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἔζη μεθ' ἡμῶν».

δ) Ὁ Καθηγητὴς Rompruy ἐπέστησε ἐπίσης τὴν προσοχὴν τοῦ Συνεδρίου ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἔλλειψιν καθηγητῶν Οἰκονομικῆς Ἱστορίας ἀπαρατήτου κλάδου διὰ τὴν Οἰκονομικὴν, ἀλλὰ καὶ συνεργούντος μετὰ τῆς Ἱστορίας τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν διὰ τὴν ἱστορικὴν σύλληψιν τῶν οἰκονομικῶν γεγονότων καὶ φαινομένων. «Ἐν πάσῃ περιπτώσει — εἶπεν — ἡ σπουδαιότης τῆς Οἰκονομικῆς Ἱστορίας εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ διδάσκεται καὶ εἰς τὰς Φιλολογικὰς Σχολὰς τῶν Πανεπιστημίων».

ε) Ὁ Καθηγητὴς Χουμανίδης λαβὼν τὸν λόγον ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως τοῦ καθηγητοῦ Gordon παρετήρησεν ὅτι αἱ ἀντιλήψεις τῶν κανονολόγων εἶναι βασικῶς κοσμοκεντρικαί, ἐνῶ αἱ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι βασικῶς ἀνθρωποκεντρικαί. Προσέτι προέτεινε, μετὰ τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ μελέτην, ὅπως μὴ γίνεται σύγχυσις μεταξὺ Γενικῆς Ἱστορίας καὶ Οἰκονομικῆς Ἱστορίας, τὴν ὕλην τῆς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ διδάσκουν μὴ οἰκονομολόγοι, ἔστω καὶ παρὰ τὰ παρουσιαζόμενα κενὰ εἰς εἰδικευμένους, διότι ὁ ἱστορικὸς τῆς Οἰκονομίας δέον νὰ ἔχη γνῶσιν τοῦ ἀντικειμένου καὶ τῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα διερευνᾷ καὶ περιγράφει.

Παρὰ τὰς συζητήσεις, οὐδεμία ἀπόφασις ἐλήφθη ἐπὶ τῶν διαφορῶν προτάσεων, συμμορφωθέντος τοῦ Συνεδρίου πρὸς τὰ ἤδη καθιερωμένα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν ἀπεφασίσθη, ὅπως τὸ Ζ' Συνέδριον συνέλθῃ εἰς Λονδῖνον τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1974.

Κατάλογος τῶν συμμετασχόντων εἰς τὸ Συνέδριον

Professor J. Amakawa	Japan and Oxford
Professor M. Boeley	University College, London
Dr. H.J. Braun	Ruhr University, West Germany
Professor W. Coats	University of Nottingham
Professor B.A. Corry	Queen Mary College, London
Mr. C.A. Dennis	St. John's College, Oxford
Mr. G.W. Dick	Darwin College, Cambridge
Professor P.C. Dooley	University of Saskatoon, Canada
Professor Franco	University of Venice
Professor G. Fukuhawa	University of Osaka, Japan
Professor M.J. Gonzales	Madrid, Spain
Professor B. Gordon	University of New South Wales, Australia
Mr. K. Hennings	University of Reading
Professor S. Hollander	University of Toronto, Canada
Professor L. Houmanidis	Piraeus, Greece
Professor A. Hoshino	Tokyo, Japan
Professor T.W. Hutchinsonson	University of Birmingham
Mr. J.J. Meltzer	Amstelveen, Netherlands
Professor U. Meoli	University of Padova, Italy
Professor H. Mizuta	University of Nagoya, Japan
Mr. J. Mollney	University of Nottingham
Professor D. O'Brien	University of Durham
Dr. G.A.K. Rasheed	London
Dr. E. Schoorl	University of Amsterdam, Holland
Professor P. Schwartz	University of Madrid/L.S.E
Dr. A. Skinner	University of Glasgow
Professor O. Steiger	University of Bremen, West Germany
Mr. P. Sturges	Institute of Historical Research, London
Professor F. Tokinaga	Hosei University Tokyo, Japan
Mr. A. Turner	University of Salford
Dr. J.C. Ure	
Dr. L. van Rompuy	Louvain, Belgium
Professor D. Winch	University of Sussex
Professor Y. Yoshizawa	Senshu University Tokyo, Japan
Mr. J. Zapatero	Madrid, Spain

Ἡ Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν καὶ τοῦ Οἰκονομικοῦ Βίου εἰς τὰ ξένα Πανεπιστήμια

Πανεπιστήμιον	Ἑβδομαδιαία ἢ Ἐτησία Διδασκαλία	Διδασκομένη ὕλη
Ἡνωμένον Βασιλεῖον		
Aberdeen	Μὴ καθορισθεῖσαι ὥραι μαθήματος	Ἡ περὶ ἀξίας θεωρία ἀπὸ τοῦ Adam Smith μέχρι τῶν Hicks-Allen. Αἱ περὶ ἀναπτύξεως θεωρίαι ἀπὸ τοῦ Smith μέχρι τοῦ Schumpeter
Aberystwyth	2 μαθήματα ἑβδομαδιαίως ἔκτος τῶν σεμιναρίων	Ἡ ἐξέλιξις τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ 1900
Bath	Μικτὰ μαθήματα Ἱστορίας Οἰκονομικῶν Θεωριῶν καὶ Κοινωνιολογίας - 2 μαθήματα ἑβδομαδιαίως δι' ἑκάστην ὕλην	Αἱ θεωρίαι ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας καὶ Κοινωνίας ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν
Belfast	4 μαθήματα ἑβδομαδιαίως (ἰδιαίτερα σεμινάρια)	Εἰσαγωγή εἰς τοὺς κλασσικοὺς οἰκονομολόγους. Αἱ θεωρίαι τῶν νεοκλασσικῶν καὶ νεωτέρων. Ἱστορισμὸς καὶ Μαρξισμὸς, 1840 - 1870.
Birmingham	1 ὥρα τὴν ἑβδομάδα	Γενικὴ θεώρησις τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς καὶ ἰδιαίτερος Smith, Marx, Keynes
Cambridge	Μαθήματα 5 ἑβδομάδων ἀνὰ 4 ὥρας 1 ἐξάμηνον καὶ 4 ἑβδομάδας	Καταγωγή τῆς συγχρόνου Οἰκονομικῆς Σκέψεως Ἱστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως
Cardiff	Μὴ καθορισθεῖσαι ὥραι μαθήματος	Τὰ κυριώτερα ἱστορικῶς οἰκονομικὰ δόγματα καὶ σύγκρισις τούτων μὲ τὰ νεώτερα
East Anglia	Ἐντὸς τοῦ Προγράμματος Οἰκονομικῆς Ἱστορίας	Ἱστορικαὶ ἀπόψεις τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως

Πανεπιστήμιον	Ἑβδομαδιαία ἢ ἔτησία Διδασκαλία	Διδασκομένη ὕλη
Ἰταλία Bari Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν	2 ὥραι ἑβδομαδιαίως Οἰκονομικὴ Ἱστορία καὶ 2 ὥραι ἑβδομαδιαίως Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν	Οἰκονομικὴ Ἱστορία κατὰ τοὺς Μέσους καὶ Νεωτέρους χρόνους. Ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ἀπὸ τῶν ἐμποροκρατῶν μέχρι σήμερον
Νομικὴ Σχολὴ	2 ὥραι ἑβδομαδιαίως	Ἡ περὶ ἀξίας τοῦ χρήματος θεωρία κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα (Galiani, Condillac, Cantillon). Οἱ Φυσιοκράται. Οἱ Κλασσικοὶ καὶ ἡ θεωρία τῆς ἀξίας-ἐργασίας. Ἡ περὶ ἀξίας θεωρία τοῦ Marx. Ἡ ψυχολογικὴ Σχολὴ τῆς ὀριακῆς χρησιμότητος. Αἱ θεωρίαι τῆς Οἰκονομικῆς Ἱστοροποιίας. Αἱ νομισματικαὶ θεωρίαι τῶν Wicksell, Hawtrey, Fisher, Robertson, Keynes. Ἡ περὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως θεωρία τοῦ Schumpeter
Firenze Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν	Οἰκονομικὴ Ἱστορία - 4 μαθήματα ἑβδομαδιαίως. Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν - 2 μαθήματα ἑβδομαδιαίως	Ἡ οἰκονομία κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα, τὸν Μεσαίωνα καὶ τοὺς Νεωτέρους Χρόνους. Αἱ περὶ οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως θεωρίαι ἀπὸ τῶν Ἐμποροκρατῶν μέχρι τοῦ Keynes
Lecce Φιλολογικὴ καὶ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ	2 μαθήματα ἑβδομαδιαίως	Σεμινάρια ἐπὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Οἰκονομικῶν Δογμάτων καὶ τῆς Σχέσεώς τῶν μετὰ τὴν Φιλοσοφίαν, ἀπὸ τοῦ Smith μέχρι τῶν ἡμερῶν μας
Milano Καθολικὸν Πανεπιστήμιον - Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν	2 μαθήματα ἑβδομαδιαίως	Ἡ Οἰκονομικὴ Ἱστορία ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς Βιομηχανικῆς Ἐπανάστασεως. Ἱστορία τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως καὶ Ἱστορίας τῆς Οἰκονομικῆς Ἀναλύσεως. Οἰκονομικὰ γεγονότα καὶ Οἰκονομικὰ Δόγματα. Ἐννοια καὶ σημασία τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης. Οἱ ἐμποροκράται. Ἡ μεταβατικὴ περίοδος. Οἱ Φυσιοκράται. Διανομὴ καὶ ἀνάπτυξις εἰς τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς P. Sraffa, K. Marx καὶ νεομαρξιστοί. Ἡ Ἱστορικὴ Σχολὴ. Οἱ Μαρξιστοί. Ἡ συμβολὴ τοῦ Marshall. Τὸ κέρδος ὡς δυναμικὸν εἰσόδημα (F. Knight καὶ J. Schumpeter)

Πανεπιστήμιον

Ἑβδομαδιαία ἢ Ἐτησία
Διδασκαλία

Διδασκομένη ὕλη

Βέλγιον

Louvain

Καθολικόν Πανεπιστήμιον
-Σχολή Οἰκονομικῶν καὶ
Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν

60 ὥραι

30 ὥραι

} εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν

Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Δογμάτων (ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον)
Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Θεωριῶν (ἀπὸ τοῦ Smith μέχρι σήμερον)

Liège

Σχολή Οἰκονομικῶν
Ἐπιστημῶν
Σχολή Κοινωνιολογίας

45 ὥραι

60 ὥραι (3ον ἔτος)

45 ὥραι (4ον ἔτος)

} εἰς
γαλλικὴν
καὶ
γλῶσσανἹστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως (ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον)
Ἱστορία Οἰκονομικῶν Δογμάτων (ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον)
Ἱστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως

Mons

Σχολή Οἰκονομικῶν
καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν
Σχολή Διοικήσεως
Ἐπιχειρήσεων

45 ὥραι

60 ὥραι

} εἰς
γαλλικὴν
καὶ
γλῶσσανἹστορία τῶν Θεωριῶν καὶ Κοινωνικῶν Δογμάτων (ἀπὸ τῶν Φυσιοκρατῶν μέχρι σήμερον)
Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν (ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον)

Antwerp

Σχολή Διοικήσεως
τῶν Ἐπιχειρήσεων

30 ὥραι (1ον ἔτος)

45 ὥραι (3ον ἔτος)

} εἰς
ὀλλανδικὴν
καὶ
γλῶσσαν

Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν Δογμάτων (ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον)

Brussels

Σχολή Οἰκονομικῶν
Ἐπιστημῶν
Νομικὴ καὶ Ἱστορικὴ
Σχολή τοῦ Ἐλευθέρου
Πανεπιστημίου

30 ὥραι (3ον ἔτος)

60 ὥραι (4ον ἔτος)

} εἰς
ὀλλανδικὴν
καὶ
γλῶσσαν

Ἱστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως (ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον)

Leuven

Καθολικόν Πανεπιστήμιον
-Τμῆμα Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν καὶ Ἐφαρμοσμένης Οἰκονομικῆς καὶ Ἱστορίας

60 ὥραι

} εἰς ὀλλανδικὴν
καὶ
γλῶσσαν

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως (ἀπὸ τοῦ Adam Smith μέχρι σήμερον)

Ghent

Σχολή Οἰκονομικῶν
Ἐπιστημῶν

30 ὥραι (3ον ἔτος)

} εἰς ὀλλανδικὴν
καὶ
γλῶσσαν

Ἱστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως (ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον)

Πανεπιστήμιον	Ἑβδομαδιαία ἢ Ἐτησία Διδασκαλία	Διδασκομένη ὕλη
Ἑλλάς		
Amsterdam Ἐλεύθερον Πανεπιστήμιον - Σχολὴ Οἰκονομικῶν Ἐπι- στημῶν	30 ὥραι (διὰ τὸ πρῶτον ἔτος σπουδῶν πρὸς ἀπόκτησιν δι- δακτορικοῦ διπλώματος)	Ἱστορία τῶν Οἰκονομικῶν (ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι τοῦ J.M. Keynes)
Rotterdam Ἐρασμικὸν Πανεπιστήμιον - Σχολὴ Οἰκονομικῶν Ἐπι- στημῶν	30 ὥραι ἐκτὸς ἐκείνων τῶν σεμιναρίων 30 ὥραι (διὰ τὸ μεταπτυχια- κὸν δίπλωμα)	Ἱστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως (ἀπὸ τῶν Σχολαστικῶν μέχρι τῶν Νεο- κλασσικῶν), Κοινωνιολογία τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν καὶ Ἱστο- ρία τῆς Μεθοδολογίας
Utrecht Σχολὴ Κοινωνικῶν Ἐπι- στημῶν	60 ὥραι	Ἱστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως (ἀπὸ τῶν ἔμποροκρατῶν μέχρι σήμε- ρον)
Groningen Σχολὴ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν	30 ὥραι (διὰ τὸ δεύτερον ἔτος σπουδῶν)	Ἀνάπτυξις τῆς Οἰκονομικῆς Σκέ- ψεως (ἀπὸ τοῦ Smith μέχρι σήμερον)
Tilburg Καθολικὸν Πανεπιστήμιον - Σχολὴ Οἰκονομικῶν Ἐπι- στημῶν	30 ὥραι (διὰ τὸ δεύτερον ἔτος)	Ἱστορία Οἰκονομικῆς Σκέψεως